

Naisopiskelijoiden ehkäisy menetelmien käyttö

KATRI MAKKONEN JA OSMO KONTULA

Suomessa on tutkittu suhteellisen vähän ehkäisy menetelmien käyttöä ja siinä tapahtuneita muutoksia, vaikka ajan myötä lääketieteelliset suositukset eri ehkäisy menetelmien käytöstä ovat muuttuneet. Tässä tutkimuksessa selvitettiin naispuolisten yliopisto-opiskelijoiden ehkäisykäytäntöä kahden viime vuosikymmenen aikana. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös ehkäisy menetelmän valintaan liittyviä tekijöitä.

Tutkimusaineistona käytettiin Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiössä vuonna 1973 tehtyä tutkimusta opiskelijoiden ehkäisykäytännöstä ja vuonna 1983 Helsingin yliopiston sosiologian laitoksella tehtyä opiskelijoiden sukupuolielämää ja elintapoja käsittelevää tutkimusta. Lisäksi koottiin tietoja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön asiakkaiden ehkäisy menetelmien käytöstä 1980-luvulla diagnoositilastojen avulla.

Tutkimuksen tulosten mukaan ehkäisy pillereiden käyttö lisääntyi selvästi opiskelijoiden parissa samalla kun kondomin käyttö vähentyi. Kierukan suosio vaikuttaisi vähentyneen. Pääosin opiskelijoiden ehkäisykäytäntö oli tutkimuksessa lääketieteellisten suositusten mukaista. Ehkäisy menetelmän valintaa ajatellen elämänolosuhteista merkittävin oli parisuhteen muoto.

Suomessa on tutkittu suhteellisen vähän ehkäisy menetelmien käyttöä, vaikka arviolta noin 720 000 suomalaista naista tarvitsee raskauden ehkäisyä (Erkkola 1983). Ajan myötä on kertynyt tietoa eri menetelmien sivuvaikutuksista ja vasta-aiheista (esim. Lähteenmäki 1987), ja lääketieteelliset suositukset ovat muuttuneet. On siis mielenkiintoista tietää, miten ehkäisy menetelmiä käytetään ja miten valitut menetelmät vastaavat käyttäjien nykyisiä ja tulevia tarpeita.

Ennen 1970-lukua tieto ehkäisy käytöstä rajoittui pienillä ja valikoiduilla otoksilla tehtyihin tutkimuksiin (Leppo 1978). Vuoden 1971 suomalaisten sukupuolielämää ja ehkäisykäytäntöä koskevan tutkimuksen mukaan suosituimmat ehkäisy menetelmät olivat tällöin 18-44-vuotiailla naisilla kondomi, ehkäisy pillerit sekä keskeytetty yhdyntä. Ehkäisy pillereiden ja kierukan käyttö

oli selvästi keskimääräistä yleisempää Etelä-Suomen taajamissa asuvilla ja hyvän sosiaalisen aseman omaavilla naisilla. (Leppo 1978, Sievers ym. 1974).

Väestötutkimuslaitos selvitti vuonna 1977 naimisissa olevien 18-44-vuotiaiden naisten ehkäisykäytäntöä. Kondomi oli edelleen suosituin ehkäisy menetelmä, kierukan ollessa toiseksi suosituin. Ehkäisy pillereiden käyttö oli vähentynyt (Riihinen 1980). Kierukasta tuli Suomessa 1970-luvulla siten melko nopeasti keskeinen ehkäisy menetelmä.

Kansanterveyslaitos on kerännyt tietoa 15-64-vuotiaiden suomalaisten terveystavoista vuodesta 1978 alkaen. Ehkäisy menetelmistä kyselyn yhteydessä on tiedusteltu vain ehkäisy pillereiden käyttöä. 1980-luvulla ehkäisy pillereiden suosio on tutkimuksen mukaan hieman lisääntynyt. 15-24-vuotiaista naisista kolmasosa käytti ehkäisy pillereitä

vuonna 1987. Eniten käyttö lisääntyi 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 1978 tämän ikäisistä naisista oli valinnut ehkäisymenetelmäkseen ehkäisytabletit 24.9 %, vuonna 1985 40.1 %. (Puska ja Smolander 1980, Puska ja Smolander 1982, Puska ja Piha 1984, Piha ym. 1986, Niemensivu ym. 1988).

15–44-vuotiaista naisista on arvioitu 26 %:n käyttäneen kierukkaa 1980-luvun alussa (Nordisk läkemedelsstatistik 1981–1983 1986).

Tuoreimmat tiedot nuorten ehkäisystä ovat 1980-luvun lopulta. 1986 tutkittiin alle 18-vuotiaiden ehkäisyä (Kontula 1987a), AIDS-valistuksen vaikutuksen selvittämiseksi tehtiin nuorten ehkäisystä seuranta vuonna 1988 (Kontula ja Rimpelä 1988) ja käytettävissä on myös seurantatietoja 14–18-vuotiaiden tyttöjen ehkäisytablettien käytöstä (Kosunen ym. 1986).

KISS-tutkimuksen (Kontula 1987a) tietojen perusteella kondomi ja ehkäisytabletit ovat nuorten parissa suosituimmat ehkäisymenetelmät. Muut ehkäisymenetelmät ovat hyvin harvinaisia. 1980-luvulla nuorten ehkäisytablettien käytön on havaittu lisääntyneen. Aivan viime aikoina on kondomin käyttö ensimmäisissä yhdynnöissä hieman lisääntynyt (Kontula ja Rimpelä 1988). Sukupuolielämää aloitettaessa kondomi on ollut selvästi yleisin menetelmä, mutta ehkäisytablettien käyttö kasvaa nopeasti iän ja kokeneisuuden lisääntyessä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään naispuolisten yliopisto-opiskelijoiden ehkäisykäytäntöä ja siinä kahden viime vuosikymmenen aikana tapahtuneita muutoksia Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiössä (YTHS) vuonna 1973 ja Helsingin yliopiston sosiologian laitoksella vuonna 1983 tehtyjen tutkimusten avulla. Lisäksi on koottu tietoja YTHS:n asiakkaiden ehkäisymenetelmien käytöstä 1980-luvulla diagnoositilastoista. Vuoden 1983 aineistossa tarkastellaan myös ehkäisymenetelmän valintaan vaikuttavia tekijöitä, erityisesti parisuhteen muodon merkitystä. Ehkäisymenetelmien käyttöä on arvioitu vertaamalla saatuja tietoja lääketieteellisen kirjallisuuden antamiin suosituksiin eri menetelmien käytöstä.

TUTKIMUSAINEISTO

Vuonna 1973 selvitettiin kyselytutkimuksella (Saari ja Raitasalo 1974) YTHS:n terveystarkastuksiin kutsuttujen opiskelijoiden ehkäisymenetelmien käyttöä. Tutkimuksen otos perustui opiskelijarekisteriin, josta tutkimushetkellä kutsuttiin terveystarkastuksiin aakkosten keskikirjaimiin kuuluvia opiskelijoita. Kutsutuista saapui terveystarkastukseen 82 %, yhteensä 844. Heistä 644 opiskeli Helsingissä ja 200 Oulussa. Tarkastuksen yhteydessä kutsutuille annettiin kyselylomake, jonka vain yksi tutkimukseen valituista jätti täyttämättä. Vastanneista oli naisia 47.3 % (n=398) ja heidän keski-ikänsä oli 21.6 vuotta (keskihajonta 2.57 vuotta). Nuorimmat tutkimukseen osallistuneista olivat 18-vuotiaita, vanhimmat 39-vuotiaita. Tutkimusraportissa ei ole verrattu eri paikkakunnilla opiskelevia.

Syksyllä 1983 tehtiin postikyselytutkimus, jonka otos poimittiin tasaväliotannalla Helsingin yliopiston opiskelijarekisteristä. Tutkimusaineistossa (n=968) oli naisia 627 ja heidän vastausprosenttikseen tuli postikyselyssä 68.4 %. Vastaaajien keski-ikä oli 24.6 vuotta (keskihajonta 4.0 vuotta) nuorimpien ollessa 18 vuotta ja vanhin (jatko-opiskelija) oli 44 vuotias.

Naimattomia naisia tutkimukseen vastanneista oli 58 %. Ilman vakituista seurustelukumppania oli 37 %. Naimisissa oli 26 %, avoliitossa 10 %, kihloissa 5 % ja eronneita 1 %. Yhdynnässä oli vastaajista ollut 80 %. Yhdynnässä olleet antoivat tiedot viimeisimpien yhdyntöjensä ehkäisymenetelmästä. Käytettyä ehkäisyä verrattiin moniin naisten elämäntilannetta ja sukupuolielämää kuvaaviin tietoihin.

TUTKIMUKSEN TULOKSET

Naisopiskelijoiden käyttämät ehkäisymenetelmät

Taulukossa 1 on esitetty naisopiskelijoiden viimeisimmässä yhdynnässä käyttämät ehkäisymenetelmät vuosina 1973 ja 1983. Ehkäisytablettien suosio näyttää lisääntyneen

Taulukko 1. Naisopiskelijoiden käyttämät ehkäisymenetelmät vuosina 1973 ja 1983.

	1973 %	1983 %
Ei ehkäisyä	14	11
Kondomi	49	31
Ehkäisypillerit	27	41
Kierukka	2	12
Ehkäisyvaahto	0	3
Muut	8	2
Yhteensä	100 %	100 %

ja kondomin suosio vähentyneen. Muutos ei johtunut jälkimmäisenä vuonna tutkittujen korkeammasta keski-ikästä. Vuonna 1983 tehdyssä tutkimuksessa ehkäisypillereitä käyttivät erityisesti nuoremmat opiskelijat. Alle 26-vuotiaista naisopiskelijoista oli pillereiden käyttäjiä puolet, kun taas kondomia oli käyttänyt kaikissa ikäryhmissä naisten partnereista noin 30 %.

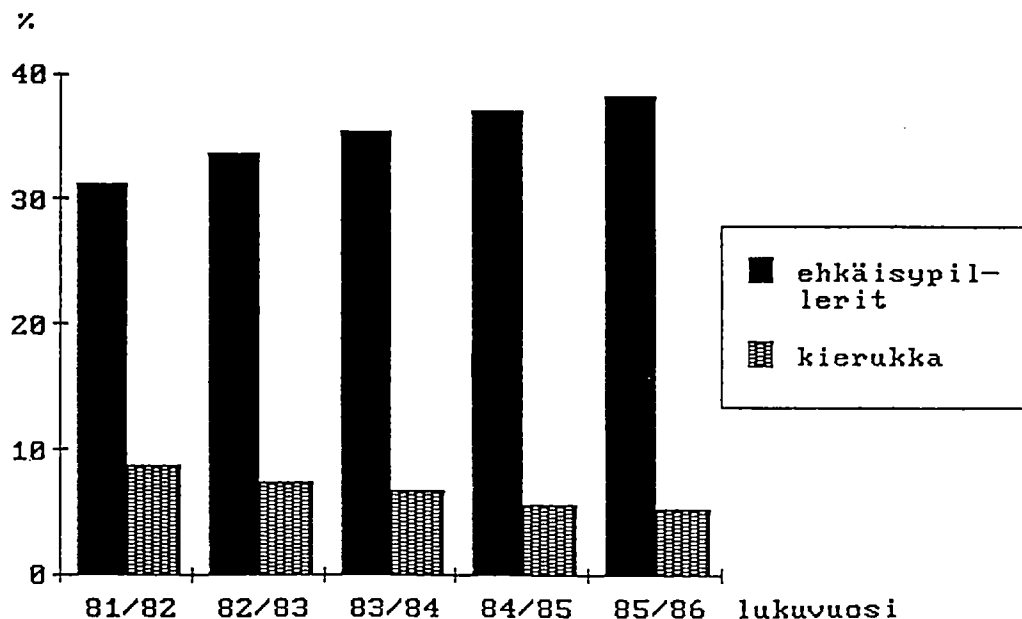
Taulukon 1 osoittama kierukan suosion lisääntyminen johtuu osaksi tutkimusaineistojen erilaisesta keski-ikästä. Alle 26-vuotiaista opiskelijoista oli kierukan käyttäjiä

vuonna 1983 vain 5 %. Keskeytetty yhdyntä ja varmat päivät olivat jääneet pois ehkäisykäytöstä lähes kokonaan.

YTHS:n diagnoositilastojen mukaan 1980-luvun alussa YTHS:n naisasiakkaista hieman yli kolmasosa käytti ehkäisypillereitä ja kierukkaa käytti 9 %. Tilastojen mukaan on ehkäisypillereiden suosio koko ajan 1980-luvulla lisääntynyt, kun taas kierukan käyttö on tasaisesti vähentynyt. Ehkäisypillereiden käyttäjien osuudet vastaavat YTHS:n diagnoositilastoissa ja vuoden 1983 tutkimuksessa melko hyvin toisiaan, mutta sen sijaan kierukan käyttäjiä on YTHS:n tilastoissa ollut kyselyyn verrattuna selvästi vähemmän. Tämä johtunee siitä, että kierukan käyttäjistä suuri osa käyttää muita kuin YTHS:n palveluja.

Ehkäisymenetelmät parisuhteen muodon mukaan

Taulukossa 2 on esitetty naisopiskelijoiden ehkäisykäytäntö parisuhteen muodon mukaan vuoden 1983 tutkimuksessa. Ilman vakituista kumppania olevat ja seurustelevat naiset olivat tavallisesti 20–25-vuotiaita. Avo- tai avioliitossa ilman lapsia olevat nai-

Kuvio 1. Ehkäisypillereitä tai kierukkaa käyttäneiden naisopiskelijoiden osuus YTHS:n naisasiakkaista lukuvuosina 1981/82–1985/86.

Taulukko 2. Helsingin yliopiston naisopiskelijoiden ehkäisy parisuhteen eri vaiheissa vuonna 1983.

	Ei vakituista kumppania %	Seurustelu alle 6 kk %	Parisuhteen muoto			Kaikki %
			Seurustelu yli 6 kk %	Avo- tai avio- liitto, ei lapsia %	Avo- tai avio- liitto, lapsia %	
Ei ehkäisyä	12	3	6	15	16	11
Kondomi	43	39	21	27	33	31
Ehkäisytabletit	32	46	62	47	12	41
Kierukka	5	9	5	9	33	12
Ehkäisyvahto	4	—	6	1	4	3
Muut	4	3	1	2	2	2
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N:	113	33	128	131	100	505

set olivat tyypillisesti 22–27-vuotiaita ja lapsia hankkineet naiset yli 24-vuotiaita. Runsas neljäsosa lapsia hankkineista naisista oli yli 30-vuotiaita.

Vakiintuneessa parisuhteessa valittiin ehkäisymenetelmäksi selvästi useammin e-pilleri kuin kondomi. Suurimmillaan oli e-pillerin käyttäjien osuus pitkäaikaisissa seurustelusuhteissa. E-pilleriä tai kondomia oli käyttänyt ennen lasten hankintaa 75–85 % kaikista yhdynnässä olleista. Pillerin käyttäjiä oli keskimäärin 47 % ja kondomin käyttäjiä 31 %. Kierukkaa käytti ennen lasten hankintaa keskimäärin 6 %. Muiden menetelmien käyttö oli harvinaista.

Lapsia hankkineiden naisten ehkäisykäytäntö muuttui oleellisella tavalla. E-pillereitä käyttävien osuus putosi hyvin selvästi ja kierukan käyttäjien osuus nousi lähes yhtä paljon. Kondomin osuus pysyi sen sijaan ennallaan.

Ilman ehkäisyä oli viimeisissä yhdynnöissään ollut reilu kymmenesosa avo- tai avio-liitossa olleista. Yleensä tähän oli syynä pyrkimys raskauden aloittamiseen. Myös ilman vakituista kumppania olevista yli kymmenesosa ei ollut käyttänyt ehkäisyä viimeisessä yhdynnässään.

Elämäntilanteen ja seksuaalisen aktiivisuuden vaikutus ehkäisymenetelmän valintaan

Ilman vakituista kumppania olevien naisten yleisin ehkäisymenetelmä oli kondomi. Tä-

mä oli luonnollinen seuraus sukupuolisuhteiden epäsäännöllisyydestä ja yhdyntöjen suhteellisen pienistä määristä. Näistä naisista 14 % ilmoitti olleensa yhdynnässä useampia kertoja viikossa.

Ehkäisytabletteja ennen vakiintuneen parisuhteen solmimista käyttäneet naiset poikkesivat monessa suhteessa kondomia käyttävistä. Kaupungissa kasvaneilla ja muita varhemmin yhdyntänsä aloittaneilla oli ehkäisytablettien käyttö selvästi muita yleisempää. Ehkäisytabletteja käyttävät kävivät kondomin käyttäjiin verrattuna useammin ravintoloissa ja käyttivät hieman useammin alkoholia. He asettivat ammattiuransa perhettä tärkeämmäksi.

Ehkäisytabletteja ennen vakiintunutta parisuhdetta käyttäneiden seksuaalinen aktiivisuus oli monessa suhteessa suurempi kuin kondomia käyttäneillä. Tablettien käyttäjillä oli ilmoituksensa mukaan enemmän yhdyntähallua ja sukupuolikumppaneita, säännöllisemmin koetut orgasmit ja enemmän kokemuksia fellaatiosta. Myös pornoa e-pillereitä käyttävät naiset olivat seuranneet useammin.

Seurustelevien naisten sukupuolielämä muuttui selvästi säännöllisemmäksi kuin ilman vakituista kumppania olevilla. Seurustelevista jo hieman yli puolet ilmoitti olleensa yhdynnässä vähintään kaksi kertaa viikossa. Puolet seurustelevista toivoi vähintään kolme yhdyntää viikossa. Sukupuolikäyttämisen aktivoituessa kasvoi e-pilleriä käyttävien osuus selvästi ja kondomin käyttäjien

osuus väheni.

Myös seurustelevien joukossa oli e-pillereiden käyttö kondomiin verrattuna yleisempää isoista kaupungeista kotoisin olevilla ja muita nuorempina yhdyntänsä aloittaneilla. E-pillerin käyttäjillä olivat yhdynnät tutkimusta tehtäessä säännöllisempiä, he kokivat orgasmeja yhdynnöissä useammin ja olivat tyytyväisempiä omaa sukupuolielämäänsä kohtaan kuin kondomin käyttäjät.

Avo- tai avioliitossa olevien sukupuoli-käyttäytyminen oli suunnilleen yhtä aktiivista kuin vakituisesti seurustelevilla. Ehkäisykäytännössäkään ei tapahtunut oleellisia muutoksia ennen lasten hankintaa.

Ehkäisytabletti oli ennen lasten hankintaa suosituin menetelmä ja sen käyttäjät olivat tässäkin tapauksessa sukupuolisesti aktiivisempia kuin kondomia käyttävät. He ilmoittivat olevansa tyytyväisempiä sukupuolielämäänsä, harrastivat useammin fellaatiota ja heillä oli enemmän yhdyntähalua. Tämä halukkuus oli ohjautunut pääasiassa nykyiseen suhteeseen, sillä e-pillerin käyttäjillä oli vähemmän sukupuolikumppaneita ja ulkopuolisia sukupuolisuhteita kuin kondomin tai kierukan käyttäjillä. He myös painottivat eniten rakkauden merkitystä tyydyttävässä sukupuolisuhteessa.

Ennen lasten hankintaa kierukkaa käyttäneet muodostivat avo- ja avioliitossa melko omaleimaisen ryhmän. Heillä oli kondomin ja ehkäisytablettien käyttäjiin verrattuna enemmän ravintoloissa käyntejä, fellaatioita, orgasmien säännöllisyyttä ja ulkopuolisia suhteita. Muita menetelmiä valinneisiin verrattuna selvästi harvemmat kierukan käyttäjät asettivat rakkauden ennakoehdoksi tyydyttävälle seksille.

Lasten hankinnan jälkeen kasvoi kierukan käyttäjien osuus hyvin selvästi ja samalla e-pillerin käyttäjien osuus väheni lähelle kierukan käyttäjien osuutta ennen lasten hankintaa. Lasten hankinnan jälkeen yhdyntämäärät hieman putosivat sitä edeltäneisiin avo- tai avioliittoihiin ja vakiintuneisiin seurustelusuhteisiin verrattuna. Samalla edellä todettu kierukan käyttäjäryhmän erityislaatuisuus katosi ja heidän seksuaalinen aktiivisuutensa ja muu elämäntilanteensa osoittauti melko samanlaiseksi kuin ehkäisytabletteja tässä vaiheessa käyttävillä.

Ennen lasten hankintaa olivat avo- tai avioliitossa olevista sukupuolielämäänsä tyytyväisimpiä ehkäisytabletteja käyttäneet ja lasten hankinnan jälkeen kierukkaa käyttäneet naiset. Kondomia käyttäneet olivat vähiten tyytyväisiä. Lasten hankinnan jälkeen kondomia käyttäneiden naisten elämäntapa oli perinteisin. He pitivät uskontoa tärkeänä, käyttivät vähemmän alkoholia ja kävivät muita harvemmin ravintoloissa. He suhtautuivat naisten avioliiton ulkopuolisiin suhteisiin yleensä hyvin varauksellisesti.

POHDINTA

Tutkimuksessa tarkasteltiin naispuolisten yliopisto-opiskelijoiden ehkäisyn käyttöä, ehkäisyssä 1970-luvun jälkeen tapahtuneita muutoksia ja ehkäisymenetelmän valintaan liittyneitä tekijöitä. Ehkäisyn käytön kehitystä ja siihen vaikuttavia asioita eriteltiin parisuhteen muodon mukaisesti.

Naisopiskelijan ehkäisytapoja ei voi yleistää suoraan muuhun samanikäiseen väestöön. Opiskelijoiksi valikoituneet ovat selvästi keskimääräistä useammin ylempien toimihenkilöiden ja selvästi harvemmin työntekijöiden jälkeläisiä. Opiskelijoiden sukupuolikäyttäytyminen on jonkin verran pidättyvämpää kuin muilla ikätovereilla (Kontula 1987b), millä voi olla vaikutusta myös ehkäisymenetelmän valintaan.

Aikaisemmin vuosien 1973 ja 1983 tutkimusten tuloksia on raportoitu opiskelijoiden sukupuolimoraalin osalta, jolloin on käsitelty tutkimukseen liittyviä metodologisia ongelmia ja vastausprosenttien eron (82 % vs. 68.4 %) vaikutusta (Kontula 1985). Ero selittyy tutkimusasetelmien erilaisuudella. Vuonna 1973 kyselylomakkeeseen vastattiin terveystarkastuksen yhteydessä ja vuoden 1983 tutkimus toteutettiin kotiin lähetettynä postikyselynä. Vuonna 1983 kaikki vastaajat olivat Helsingin yliopistosta, mutta vuonna 1973 osa vastaajista (24 %) opiskeli Oulun yliopistossa. Koska eri paikkakunnilla opiskelevia ei ole verrattu, voivat vuoden 1973 tulokset hieman vääristyä pidättyvämmän seksuaalikäyttäytymisen ja sukupuoliasenteiden suuntaan, sillä pääkaupunkiseudun asukkaiden on tutkimuksissa ha-

vaittu olevan hieman muuta maata liberaalimpia sukupuoliasioissa (Sievers ym. 1974). Toisaalta ajan myötä opiskelijoiden sukupuoliasenteissa näyttää tapahtuneen kiristymistä siirryttäessä 1970-luvulta 1980-luvulle (Kontula 1985).

Seksuaalitutkimukseen liittyvissä metodologisissa tutkimuksissa (Barker ja Perlman 1975, Kaats ja Davis 1971) on havaittu pieniä eroja vastaajien ja vastaamatta jättäneiden kesken. Postikyselyssä vastaajiksi valikoituvat ovat todennäköisesti keskimäärin hieman seksuaalisesti aktiivisempia ja kokeilemampia ja asenteiltaan liberaalimpia kuin henkilöt alkuperäisessä otoksessa. Koska pillereiden käyttö oli tavallisempaa tässä tutkimuksessa seksuaalisesti aktiivisten naisten parissa, on mahdollista, että pillereiden käyttäjien osuus oli tutkimuksessa jonkin verran todellista suurempi.

Vuoden 1983 tutkimukseen verrattuna olivat vuoden 1973 tutkimukseen vastaajat keskimäärin kolme vuotta nuorempia. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että kondomin käyttäjät olivat vuonna 1973 vuoteen 1983 verrattuna hieman yliedustettuina ja kierukan käyttäjät hieman aliedustettuina.

Ehkäisy menetelmän valintaan vaikuttavat oleellisesti menetelmän mukavuus, raskauden ehkäisytehokkuus sekä käyttäjän huoli sivuvaikutuksista. Valintapäätökseen vaikuttavat myös ikä, tieto ja sukupuolisuhteen laatu. Kun ehkäisyn tarve on säännöllinen, varmuuden ja vaivattomuuden ”hinnaksi” hyväksytään vaikeammat sivuvaikutukset tai menetelmien suurempi riski (Condelli 1986). Parisuhteen solmineilla ehkäisyn tarpeen muuttuminen säännölliseksi merkitsee yleensä siirtymistä kondomeista e-pillereihin. Muutos tulee selvänä näkyviin jo alle 18-vuotiailla nuorilla (Kontula 1987a).

Lapsien synnyttyä kierukan käyttöön siirtymisen kuvanee paljon ehkäisy- ja äitiys-

neuvoloiden tapaa suositella kierukan käyttöä ehkäisy menetelmäksi synnyttäneille naisille, mutta osaksi myös kierukan käytön vaivattomuuteen ja luotettavuuteen liitettyjä odotuksia. Lisäksi naisen iän kasvaessa ehkäisy pillereiden vasta-aiheet tulevat merkittäväksi, ja siksi lapsia hankkineista vain osa on potentiaalisia pillereiden käyttäjiä.

Elämänolosuhteista merkittävin ehkäisy menetelmän valinnan suhteen tässä tutkimuksessa oli parisuhteen muoto, mutta siihen vaikuttivat lisäksi naisopiskelijan sosiaalinen tausta, elämäntyyli ja sukupuolinen aktiivisuus. Ehkäisy pillereiden käyttäjille oli parisuhteen muodosta riippumatta tyypillisempää kondomin käyttäjiin verrattuna, että he olivat kasvaneet modernissa ympäristössä ja aloittivat sukupuolielämänsä nuorempina. Heidän sukupuolinen aktiivisuutensa oli myös suurempi. Kierukkaa käyttäneillä oli vielä avioliitossakin eniten ulkopuolisia suhteita, vaikka kierukkaa suositellaan nykyään vain yksiavioisissa suhteissa eläville (esim. Toivonen ja Luukkainen 1987). Opiskelijoiden ehkäisykäytäntö oli tutkimuksessa pääosin lääketieteellisten suositusten mukaista, vaikkakin niillä, joilla ei ollut vakituista kumppania, ehkäisy pillerit ja kierukka olivat ehkä odotettua suosittummat.

YTHS:n tilastojen mukaan opiskelijoiden klamydiatartunnoissa ei ole tapahtunut laskea vaikka lisääntyneen AIDS-tiedotuksen myötä kondomeja on suositeltu näkyvästi (Nyström 1988). Näyttää siltä, että nainen edelleen kantaa suuremman vastuun ehkäisystä — joko niin, että hänen automaattisesti oletetaan näin tekevän tai että hän haluaa omalla toiminnallaan varmistaa raskauden ehkäisyn onnistumisen. Varsinkin seksuaalisesti keskimääräistä aktiivisemmat naiset tuntuivat pitäneen ehkäisyn varmuutta ja vaivattomuutta tärkeämpänä kuin esimerkiksi mahdollista tartuntariskiä.

KIRJALLISUUS

- Barker WJ, Perlman D.* Volunteer bias and personality traits in sexual standard research. *Arch Sex Behavior* 1975;4:161-171.
- Condelli L.* Social and attitudinal determinants of contraceptive choice: using the health belief model. *J Sex Research* 1986;22:478-491.
- Erkkola R.* Naisen iän ja synnyttäneisyyden vaikutus ehkäisy menetelmän valintaan. *Suom Lääkäril* 1983;38:1993-95.
- Kaats GR, Davis KE.* Effects of volunteer biases in studies of sexual behavior and attitudes. *J Sex Research* 1971;7:26-34.
- Kontula O.* Opiskelijoiden muuttuva sukupuolimoraali. *Sosiologia* 1985;22:106-118.
- Kontula O.* Nuorten seksi. Otava, Keuruu 1987(a).
- Kontula O.* Opiskelijan seksuaalinen uraputki. *Medisiinari* 1987(b);5:16-18.
- Kontula O, Rimpelä M.* Onko aids-valistus vaikuttanut nuorten seksuaalisuuteen 1986-88? *Suom Lääkäril* 1988;43:3493-3500.
- Kosunen E, Teperi J, Rimpelä M.* Ehkäisy pillereiden käyttö 14-18-vuoden iässä. *Suom Lääkäril* 1986;41:2812-2816.
- Leppo K.* Contraception in Finland in a public health perspective. Väestöntutkimuslaitos, Helsinki 1978.
- Lähteenmaa P.* Hormonaalisen ehkäisyn hyödyt ja riskit. *Duodecim* 1987;103:525-531.
- Niemensivu H, Berg M-A, Piha T, Puska P.* Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen kevät 1987. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B:1, Helsinki 1988.
- Nyström M.* Henkilökohtainen tiedonanto 1988. Nordisk läkemedelsstatistik 1981-1983. Nordiska läkemedelsnämnden. Uppsala 1986.
- Piha T, Niemensivu H, Puska P.* Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen kevät 1986. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B:4, Helsinki 1986.
- Puska P, Piha T.* Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen 1984. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B:2, Helsinki 1984.
- Puska P, Smolander A.* Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen kevät 1980. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B:1, Helsinki 1980.
- Puska P, Smolander A.* Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen kevät 1981. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B:1, Helsinki 1982.
- Riihinen O, Pulkkinen A, Ritamies M.* Suomalaisen perheen lapsiluku. Väestöntutkimuslaitos, Vammala 1980.
- Riihinen O, Pulkkinen A, Ritamies M.* Perhesuunnittelun toteutuminen ja kehitys Suomessa 1970-luvulla. *Kättilölehti* 1981;1:8-14.
- Saari S, Raitasalo A.* Opiskelijoiden seksuaalikäyttäytymistä koskeva tutkimus, I raportti. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, Helsinki 1974.
- Sievers K, Koskelainen O, Leppo.* Suomalaisten sukupuolielämä. WSOY, Porvoo 1974.
- Toivonen J, Luukkainen T.* Kierukkaehkäisy ja sen ongelmat. *Duodecim* 1987;103:546-551.

SUMMARY

Makkonen K, Kontula O. Contraceptive practices of female university students. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti • Journal of Social Medicine* 1989;26:173-180.

Contraceptive practices have been studied relatively little in Finland even though the medical recommendations concerning the use of different methods of contraception have changed with time. In this investigation

female university students' contraceptive practices and changes in them during the last two decades were studied. Also factors influencing the choice of the contraceptive method were examined.

The material for this study was acquired from the Student Health Care Foundation's (SHCF) study of student's contraceptive practices in 1973 and from the study of students' sexual lives and ways of living carried

out in 1983. Information about the contraceptive practices of SHCF's clientele in the 1980's was acquired from the diagnostic statistics.

The use of the contraceptive pill clearly increased among the students after the 1970's

while the use of the condom decreased. The use of the intrauterine device seems to have decreased as well. The form of the relationship was the most important factor associated with the choice of the contraceptive method.

Katri Makkonen
Osmo Kontula
Helsingin yliopisto
Kansanterveystieteen laitos
Haartmaninkatu 3
00290 Helsinki